

Cultura i Espectacles

Noves oportunitats de la normalització del català en els grans musicals

“Que m’escoltes?”

Jordi Bordes
BARCELONA

La tornada de *Només ho faig per tu*, de Sau, prega: “Que m’escoltes, que m’escoltes?” Cal parar l’orella a les provatures que productors i companyies catalanes fan aquests dies per oferir sessions d’espectacles en català. Són picades d’ullet que volen atraure públic afí i és també una demostració que el mercat del musical també pot sortir del castellà, aprofitant només la potencialitat del seu repartiment.

Dagoll Dagom sempre s’ha reivindicat com a companyia de musicals de mitjà i gran format que defensa la producció i l’autoria catalana. Des de fa uns dies, ja no està tan sol. Dijous Egos Teatre (una companyia de només cinc anys que s’emmiralla amb el grup històric com si fossin els seus pares) va estrenar *El crim de Lord Arthur Savile*, una dramàturgica pròpia a partir d’un conte d’Oscar Wilde. Dimarts també van començar les sessions en català de *Grease*, una prova d’alternar la llengua a partir

Els actors Mariona Castillo i Roger Berruezo interpretant ‘Cop de rock’ ■ DAVID RUANO

dels canvis de repartiment. Tricycle també ha fet una provatura a *Forever young*: el càsting inclou dos catalans. A Barcelona, s’incorpora el català en breus fragments de textos i es mostra un diàleg bilingüe. Per d’aquí a 10 dies, el Lliure ha programat *Persèfone*, de Comediants. Un nou títol amb música. La mort a ritme de cabaret literari.

Una versió en català pot limitar l’opció d’integrar talents, matisa l’actor Ignasi Vidal

Anna Rosa Cisquella, membre històrica de Dagoll Dagom, celebra les incorporacions. Sempre han defensat que la millor manera de normalitzar la llengua és oferint espectacles populars sense complexos, “que no es vegi que el que es fa en català s’entén com a *cultureta*”. Hi ha castellanoparlants que

van a funcions en català? Sí, comenta Cisquella: “En són la prova els comentaris d’alguns fans de *Cop de rock* que intervenen al Facebook i que ho fan en castellà.” La filosofia de Dagoll Dagom és fer productes propis, amb autors de la casa, ja sigui adaptant una novel·la, fent una producció totalment nova o bé adaptant amb total llibertat peces clàssiques.

La justificació de les productores és que, fent una versió catalana, es perd públic. Cisquella ho admet: “Hi ha sempre els que no ho volen i els que no ho entenen.” Però també confia que els nous espectadors facin un recorregut que vagi del musical totalment en castellà als bilingües i, finalment, una proposta catalana. Que sigui la producció que superi l’argument de la llengua.

L’actor Ignasi Vidal es Javert a *Los miserables*. Va marxar de Barcelona per fer carrera professional en els musicals de la Gran Vía de Madrid el 2003. A Catalunya, hi ha un planter d’actors que han hagut de marxar per poder treballar. El direc-

minientrevista

Dulcinea Juárez

L’actriu barreja en el monòleg de l’espectacle musical ‘Forever young’ el català amb el castellà, des que actua al Poliorama

Va cantar a *El mikado* de Dagoll Dagom variant el català i el castellà, en funció de la plaça on actuaven. “Era molt perillós perquè les dues llengües s’assemblen i podies saltar d’una a l’altra sense voler. Havíem d’estar molt con-

centrats”, comenta. Ara, el seu personatge s’expressa parcialment en català. La tria depèn del que vagi millor a l’espectacle.

Com sorgeix la idea de fer una obra bilingüe?
El Tricycle havia pensat

Dulcinea Juárez, divendres, al Poliorama ■ ANDREU PUIG

fer dues companyies. D’entrada: una que fes temporada a Barcelona i una altra que fes gira. Finalment, va decidir fer-ne només una que anés per tot. Quan van fer el càsting a Madrid, van acabar triant-nos al Rubén i a mi que som catalans.

El seu personatge comença a parlar en català, sense previ avís, ben entrada l’obra. Han notat sorpresa?

Sí que identifico cares de raresa, de no entendre’m, a les primeres fileres, al·lunyat. Però no sé de ningú que se n’hagi queixat. Sempre hi ha gent amb prejudicis, jo defenso que s’han d’obviar i actuar amb naturalitat. Encara ara canviem què dic en català o castellà.

I a què es deu?
Tenim clar que la qualitat de l’obra està per damunt de la llengua que fem ser-

Noves oportunitats de la normalització del català en els grans musicals

El tràgic joc de les cadires a 'El crim de Lord Arthur Savile', d'Egos, al TNC ■ DAVID RUANO

tor resident al BTM de *Los miserables*, Víctor Conde, confirma que hi ha una gran presència d'actors catalans en les produccions de Madrid a causa de la gran escola de teatre musical que hi ha a Barcelona: "És un gènere que té a veure amb la nostra cultura."

Ignasi Vidal valora els musicals que es fan en català però també obre un interrogant: es pot menystenir la veu d'actors com ara l'argentí Gerónimo Rauch (Jean Valjean) pel fet de la llengua? Un argument que rebat *Forever young* amb el bilingüisme i *Grease*, amb Edurne fent de Sandy i donant l'alternativa a Diana Roig en funcions saltejades, una sessió d'entre setmana i el diumenge a la tarda: són 2 de 9 funcions. S'aprofiten les potencialitats del repartiment i es dona joc en algunes de les funcions que hagin de descansar els intèrprets castellanoparlants. No és altra cosa que posar a l'escenari la tesi de la rotació del Barça. Lúcid.

Ambició irreverent
Egos Teatre és, segurament, el musical més am-

biciós amb *El crim de Lord Arthur Savile*. Perquè una companyia jove s'ha atrevit a construir una maquinària teatral de telons, rotatoris escènics i elements penjats a la pinta comparable als productes de Broadway. Ho fan amb una dramaturgia que se sustenta molt sobre la intriga de la trama brillant d'Oscar Wilde, però també amb la seva irreverència, de gag directe (que no pica prou fort si el públic està fred) i una musicalitat exigent. En clau de comèdia, menys gòtica que les seves posades en escena anteriors, qüestionen l'existència del destí, sempre ben acompanyats de les cites del dramaturg de pluma cínica crítica.

És un bon treball, de nou, que es mereix el favor del públic. Dissabte hi havia només mitja entrada. Insuficient perquè hi hagi una bona connexió a la Sala Gran. Li juga en contra. L'enginyosa dramaturgia connectarà molt bé amb el públic juvenil. També a la Sala Gran el boca-orella és la millor estratègia per fer millor un bon musical. ■

Repartiment de la 'masia'

Imatge que recull l'escena de la retransmissió del concurs de ball a la 'tele' ■ GREASE

J.B.
BARCELONA

Leslie, dels Sírex, argumentava a la mitja part de la primera funció de *Grease* en català que aquesta llengua és molt més compatible amb la música que el castellà. Perquè les paraules són més curtes i faciliten la traducció. "En català sona millor, algú ho havia de dir!", s'exclamava irònicament una espectadora. I sí. En escena, els personatges que evocuen la mítica pel·lícula amb John Travolta i Olivia Newton-John salvaven un cotxe del desguàs convertint-lo en el lluent *Greased lightning*. Tot roda a gran velo-

citat i el bon ambient que hi ha en escena, s'acaba transmetent al públic.

Aquest musical se sustenta en unes cançons amb molta empena i un argument prim, que les enllaça. Diana Roig és, en aquesta sessió, la Sandy. També fa aquest paper en algunes funcions en castellà. Les brillants coreografies de Coco Comín i els arranjaments i potència que ha imprès Manu Guix en la música ajuden a la connexió amb el públic. Més enllà de les llengües, efectivament. No hi ha sensació d'actors de sèrie B. Com a Can Barça, quan un jugador de la Masia surt al camp amb els internacio-

nals, sorprèn per la seva gosadia, professionalitat i il·lusió. Tot suma, res no compensa la resta.

Dimarts passat, en l'estrena catalana (que probablement té el benefici que la companyia porta moltes més funcions de vol) hi havia famosos com Mone, l'exporter d'handbol David Barrufet o el director de la revista d'assaig *Estudis Escènics* de l'Institut del Teatre, Àlex Broch. Era una estrena de baixa intensitat amb públic de pagament. Quatre amics comentaven en castellà la bona interpretació. Sense caure en el detall de la llengua. L'energia del musical els havia atrapat. ■

minientrevista

vir. Busquem el que li dona més força. Ho fem des de la naturalitat. No tenia sentit, per exemple, que traduïssim Lorca, per exemple.

I entre els companys? Van començar fent-ho íntegrament en castellà, a Madrid.

En els primers assajos ens sonava estrany això de jugar amb els dos idiomes. Però ens ha fet més mal haver de treure una

cançó que ja teníem assajada perquè no en teníem els drets. Aquesta comèdia musical permet el bilingüisme. Crec que seria molt més divertit que els que no són catalans també incorporessin frases en català.

Picades d'ullet?

Sí. Això apropa el musical al públic. O que l'Armando, que és gallec, digués alguna cosa en la seva llengua! Aporta una nor-

malització més gran si els que són de fora també integren el català. Ara, als altres actors els fa gràcia deixar alguna expressió. El públic ho valora.

Tots els temes els interpreten en versió original, sense traduir (sigui català, castellà o anglès).

És que nosaltres som uns artistes vellets que som a una residència i recordem les cançons que cantàvem. Havien de ser les originals.

Però bé que es va versio-

nar Abba a Mamma mia. Aquell musical tenia una història i les cançons d'Abba servien a la història. Havien de canviar de lletra. En el nostre cas, seria com intentar canviar la lletra de Queen. Sonaria estrany.

No és un país gaire habi-

tuat a la versió original. És veritat que som un país molt acostumat a sentir al cinema i al teatre

la nostra llengua. Estem acostumats al doblatge. Però bé que hi ha gent que marxa a Londres a veure musicals coneixent la trama i l'anglès no li provoca rebuig. Segur que tothom no ho entén tot.

És més fàcil cantar en català que en castellà?

Cadascuna dona uns sons diferents. El que és segur és que caldria fer arranjaments musicals al text traduït. ■

Crítica pop

J.M. Hernández Ripoll

Màquina d'èxits

Duo Dinámico
13 Festival del Mil·lenni
Teatre Coliseum. 2 de desembre

Manolo i Ramón, Ramón i Manolo, continuen celebrant els 50 anys del Duo Dinámico, una de les parelles més estables que es coneixen, a excepció de la de la Guàrdia Civil. Inauguraven divendres la 13a edició del Festival del Mil·lenni al teatre Coliseum, amb el primer de tres concerts carregats d'una nostàlgia pop pensada per fer recordar al seu públic que ells van ser els precursors espanyols d'una moguda imparabile que ha anat evolucionant, multiplicant-se com els pans i els peixos.

Manolo i Ramón, els *duduàs*, van oferir un recital entranyable, carregat d'emocions per a un públic que, com ja ha celebrat la setantena, té molt poques ocasions per recordar en viu i en directe la seva música de joventut. No és estrany que la majoria de temes fossin corejats a ple pulmó pel públic. I és que entre el 1960 i el 1970, el Duo Dinámico va ser una màquina de fer èxits.

Van dividir l'actuació començant per temes populars com *Resistiré*, *Amor de verano*, *Quince años tiene mi amor*, *Esos ojitos negros* i *Como ayer*, després un bloc dedicat a les cançons que van fer per a les quatre pel·lícules que van protagonitzar, seguit amb les peces que es van fer famoses per altres veus com el *La, la, la* (amb la segona estrofa cantada en català) o *Soy un truhán, soy un señor*, i acabat amb una part dedicada al rock nord-americà com a contrapunt a un final amb *Perdóname* i *Quisiera ser*.

El concert va tenir dos instants especials: quan van cantar pràcticament a *cappella* la nadala *Les dotze van tocant*, demostrant que encara tenen prou veu per crear harmonies, i quan va ser el torn de *Lolita twist*, acompanyats de Santi Carulla (Mustangs) i Leslie (Sírex). Memorable.